

Μάλαμα στο Ταξίμι της Νεκταρίας Αναστασιάδου
(κεφάλαιο από μυθιστόρημα που θα κυκλοφορήσει εντός του 2023, Εκδόσεις Παπαδόπουλος· δημοσιεύτηκε ως διήγημα στο περιοδικό *Χάρτης*, τ. 48, Δεκέμβριος, 2022)

Κάποτε ένας κούρος –«χωριάτης» που λέτε εσείς– στα βάθη της Ανατολής άκουσε ότι οι δρόμοι της Πόλης είναι χρυσόστρωτοι. Πούλησε το γελάδι του και τα λίγα πρόβατά του, παράτησε το χωριό και κρύφτηκε σε αραμπά που ερχόντανε προς εδώ. Το πρωί της πρώτης του μέρας στην Πόλη, ηύρε μια χρυσή λίρα στη λάσπη. Την έριξε μια κλοτσιά. «Από τώρα θα αρχέψουμε να μαζεύουμε;» είπε. «Θα τρυπηθούνε οι τσέπες μας!». Εννοείται ότι δεν ξαναείδε ποτέ χρυσή λίρα στη ζωή του.

Έτσι γένηκε με τον Φικρέτη, όταν ήμουνα δεκαεπτά χρονώ και τόσο φρέσκια όσο το μυρωδάτο γρασίδι γύρω από το Μνημείο της Δημοκρατίας στη μέση της πλατείας του Ταξιμιού. Πρώτη μέρα των παύσεων ήτανε, Ιούνιος του 1961. Μόλις μπήκα στο σπίτι, ο πατέρας μου, ο Αβραάμ, πήρε τη σχολική μου τσάντα, έβαλε λεφτά στο χέρι μου, και είπε «Πάνε να μας πάρεις ένα κουτί λοκούμια, Αθηνά».

Ο Αβραάμ δεν με είχε στείλει ποτέ να ψουνίσω. Όταν ήμουνα εννέα χρονώ, η κυρία Όλγα από το διαμέρισμα αντίκρυ με έστειλε στον μανάβη για πατάτες. Ο Αβραάμ με ηύρε να κλαίγω στον δρόμο έξω από το μανάβικο· δεν είχα ιδέα πώς να διαλέξω πατάτες και ντρεπούμουνα να ζητήσω βοήθεια. Με πήε σπίτι, κτύπησε την πόρτα της κυρίας Όλγας και είπε «Κανένας δεν στέλνει την κόρη μου όξω μόνη, κυρία Όλγα, κανένας! Εδώ για διες! Στέλνουμε μια βουκίτσα κορίτσι για ένα σακί πατάτες που δεν μπορεί καν να σηκώσει...». Έτσι ήτανε ο πατέρας μου, ρόπαλο στο χέρι, πάντα έτοιμος να με προστατέψει.

Οπότε, όταν ο Αβραάμ με έστειλε να αγοράσω γλυκά σε μέγεθος βουκίτσας, κατάλαβα ότι δεν ήμουνα πια μια βουκίτσα κορίτσι. Πήρα ένα κουτί λοκούμια με μαστίχα από το Ηacı Bekir στη Μεγάλη Οδό. Ύστερα, αντί να πάγω σπίτι, είπα να κάμω έναν γύρο στο Ταξίμι για να γιορτάσω την αρχή της καλοκαιριάτικης ξενοιασιάς και το καινούργιο μου στάτους. Μέσα στα χαμόγελα που ο Αβραάμ είχε απαγορεύσει όταν είμαι ασυνόδευτη, μπήκα στην πλατεία και σήκωσα το βλέμμα προς τον μπρούντζινο Ατατούρκ, ο οποίος, φορώντας κουστούμι και παλτό σαν αστέρας του σινεμά, κοίταζε αιωνίως τον τρούλο της Αγίας Τριάδας. Η αριστερή του γροθιά, τσακπίνικα ποζαρισμένη απάνω στον γοφό, βαστούσε γάντια· η δεξιά παλάμη ήτανε απλωμένη προς την εκκλησία, σαν να έλεγε: «Ορίστε αρχοντιά!». Λεβέντης άντρας ο Γαλανομάτης. Πίσω του ήτανε ο Ισμέτ Ινονού, που ποτέ δεν χώνευε εμάς τους Ρωμιούς, και πιο πίσω στεκούσανε δυο μυστήριοι Ρώσοι στρατηγοί, απεσταλμένοι, μάλλον, του Λένιν.

Ενώ συλλογιζόμουνα το άγαλμα, άκουσα το όνομά μου αλατούρκα: «Atina! Bekleyin isterseniz». Αθηνά, περιμένετε αν θέλετε.

Γύρισα και είδα τον Φικρέτ Ασλάνογλου, τον γιο μιας καθωσπρέπει οικογένειας που έμνισκε στο αριστοκρατικό apartmán Hayırlı Palas. Ο μπαμπάς του, δέκα χρόνια πριν, με είχε σηκώσει όταν έπεσα με το ποδήλατο στον κήπο του Ταξιμιού. Ακόμα θυμούμαι το κουστούμι του, σαν μετάξι κάτω από τα μικρά μου δάχτυλα. Γιατρός εκείνος, εξέτασε το κτύπημα στο χέρι μου και είπε με φωνή τόσο καθησυχαστική όσο το τσάι φασκόμηλο που μας έκαμνε η μαμά: «Ξεύρεις, κορίτσι μου, μεγαλώνουμε μόνο όταν πέφτουμε».

Εσείς στην Ελλάδα τους Τούρκους τους έχετε για βάρβαρους που «τα πήραν όλα από μας». Και όμως δεν είναι έτσι. Υπάρχουνε Οθωμανοί τόσο εκλεπτυσμένοι που ακόμα μυρίζουνε ροδόνερο και μοσχοκάρφι, σαν να βγήκανε μόλις πέντε λεπτά πριν από το σαράι. Τέτοια ήτανε η οικογένεια Ασλάνογλου, σεβασμιότατη· και το επίθετο αυτό το μεταχειρίζομαι στην κυριολεξία, όχι από πρωτόκολλο και ψυχαναγκασμό, όπως κάμνετε εσείς με τους δεσποτάδες σας.

Παρεκκλίνω. Γυρνάμε στο 1961.

Ο Φικρέτης στάθηκε αντίκρου μου, πήρε μια τρομαγμένη αναπνοή και είπε «Θα ήθελα να σας μιλήσω».

Με κάμανε εντύπωση και η φινέτσα του και ο πληθυντικός. Δεν είχαμε ξαναμιλήσει με τον Φικρέτη. Ούτε με την έννοια την πολιτική ούτε στην κυριολεξία. Πάντως παιδιά του ίδιου μαχαλά ήμαστανε· ο ενικός θα περνούσε. Μισόκλεισα τα μάτια στον ήλιο –καπέλο δεν φορούσα– και είπα «Ορίστε».

Ο Φικρέτης κατάλαβε ότι με πείραζε το φως. Είπε «Σας κτυπάει ο ήλιος. Ελάτε». Χωρίς να με ακουμπήσει, με συνόδεψε προς τις κουρεμένες ψευδοακακίες που στεκούντανε γύρω από το άγαλμα τότες. Όταν ήμαστανε πια στον ίσκιο –που μάλλον χρειαζούντανε εκείνος τόσο όσο εγώ, επειδή το μέτωπό του ήτανε καταϊδρωμένο– είπε «Ξεύρετε, τώρα μπαίνω στο πανεπιστήμιο... για να σπουδάσω γιατρός...».

Ενώ περίμενα να τελέψει τη φράση του, τον παρατήρησα διακριτικά: πολυφορεμένα αλλά γυαλισμένα παπούτσια, αραιό και περιποιημένο μουστάκι, σπυράκια γύρω από το στόμα, που μπορεί να ήτανε και πρησμένα κοψίματα από ξούρισμα.

«Σας άρεσα» είπε. «Και θα ήθελα να σας παντρευτώ».

Μύριζε αραβικό σαπούνι, κολόνια λεμόνι και άντρα. Αν έλεγα ναι, θα τον μύριζα κάθε πρωί. Μας φαντάστηκα, για λίγα δευτερόλεπτα, να σκουντάμε μια πουσέτα με το πρώτο μας μπεμπέκι. Με φαντάστηκα χωρίς φόβο των λεγόμενων, αφού κανένας δεν θα με πείραζε αν είχα άντρα Τούρκο. Κοίταξα τον Ατατούρκ, και ύστερα τα μεγάλα καστανά μάτια του Φικρέτη, γεμάτα ελπίδα. Παρόλο που ήτανε μικρός στην ηλικία, στεκούντανε αντρίκια μπροστά μου, χωρίς φλερτ και σαχλαμάρες, έκθετος, γυμνή μια ψυχή. Τον συμπάθησα. Ήθελα να πω ναι.

Και εδώ μία μικρή παρέκκλιση να σε εξηγήσω γιατί δεν είπα αυτό που είχα στην καρδιά. Εμείς, το βράδυ της 6ης Σεπτεμβρίου 1955, γυρίσαμε από το νησί και κατεβήκαμε στον Γαλατά χωρίς να ξέρουμε ότι γενούντανε πογκρόμ σε όλες τις ρωμαίικες γειτονιές της Πόλης. Τόσο θόρυβο ακούγαμε στο λιμάνι –κραυγές, σπασίματα γυαλιών και ξύλων– που είπε ο Αβραάμ στη μαμά «Γυναίκα, μπήκανε οι Ρώσοι στην Πόλη». Έντεκα χρονώ ήμουνα τότες, και πίστεψα πραγματικά ότι γενούντανε ρωσική εισβολή.

Πήραμε ταξί από τον Γαλατά για το Kabatas, και απ' εκεί προσπαθήσαμε να ανεβούμε με τα πόδια στο απαρτμάν μας. Η λεωφόρος, όμως, ήτανε μπλοκαρισμένη από πλήθος και η βαβούρα που ερχούντανε από τη Μεγάλη Οδό ήτανε ακόμα πιο τρομακτική από αυτήν του Γαλατά. Αδύνατον ήτανε να φτάσουμε σπίτι. Κτυπήσαμε την πόρτα του απαρτμάν του μαγαζάτορα Περικλή Αθανασιάδη, χαμηλά στο Gümüşsuyu. Μόλις μπήκαμε στο διαμέρισμά του στο έκτο πάτωμα, ο Αβραάμ είπε «Με τα γυναικόπαιδα είμαι, Περικλή. Δεν ξεύρω τι να κάμω». Αυτή η φράση με τρόμαξε πιο πολύ από τους Ρώσους και την εισβολή, διότι ο πατέρας μου πάντα ήξευρε τι να κάμει.

Κοιμηθήκαμε στο σαλόνι του κυρίου Περικλή, με θέα τον Βόσπορο και τις φλόγες στις αντικρινές εκκλησίες. Επτά για την ακρίβεια. Τις μέτρησα. Επτά εκκλησίες κάψανε οι ρουφιάνοι οι Ρώσοι. Μίσησα με όλη μου την ψυχή τους φονιάδες της οικογένειας Ρομανόφ. Αυτό μέχρι την επόμενη μέρα, που έμαθα ότι δεν μπήκανε καθόλου οι Ρώσοι. Λεγάμενοι ήτανε οι δράστες, κυρίως κακούργοι και χωριάτες. Κάψανε τις εκκλησίες, καταστρέψανε ρωμαίικα μαγαζιά και ανοίξανε τρύπες στις καρδιές μας. Οι Ρώσοι ξαναμπήκανε στην παλιά τους θέση στην εκτίμηση μου, και εμείς, ύστερα από ένα μουδιασμένο πρωινό, βγήκαμε σε δρόμους στρωμένους με χαρτιά, μπουρέκια, υφάσματα, αλεύρι και τα παλιά πισοπατημένα παπούτσια των κακούργων, που τα αφήσανε αφού κλέψανε καινούργια από τα μαγαζιά. Κάποιοι Οθωμανοί γείτονες είπανε να κρυφτούμε στα διαμερίσματά τους. Δεν υπήρχε περίπτωση, πάντως, να τους ακούσει ο Αβραάμ. Είπε «Θα ζήσουμε ή θα πεθάνουμε στο δικό μας σπίτι». Κλείδωσε την πόρτα, γέμισε το κυνηγετικό τουφέκι και κοιμήθηκε στην μπερζέρα του αντρέ περιμένοντας την εισβολή. Δεν ήρθε κανένας.

Δεν θα σας πω ότι άλλαξε η γνώμη μας στο 1955 για οικογένειες σαν τους Ασλάνογλου, που δεν είχανε καμία σχέση. Αλλά ακόμα και πριν τα γεγονότα δεν ήτανε εύκολο για μια ρωμαίικη

οικογένεια να δεχτεί Οθωμανό γαμπρό· μετά το 1955, όμως, δυσκολέψανε παραπάνω τα πράγματα. Οι δαιμονισμένοι κάμανε θρύψαλα τις πορσελάνες στο μαγαζί μας και κλέψανε τα ασημικά. Ο Αβραάμ αναγκάστηκε να ξεκινήσει από το μηδέν στα πενήντα ένα του. Τα κορίτσια στο σχολείο, όταν κάποιος τα ρωτούσε για τα Σεπτεμβριανά, απαντούσαν «Μας είπε η μαμά να μη μιλούμε για τα γεγονότα αυτά». Τόσο φοβηθήκαμε. Άρα δεν ήτανε δυνατόν να μιλήσω στον Αβραάμ για τον Φικρέτη, όσο μάλαμα και να ήτανε το παιδί. Έπρεπε να κοπεί το θέμα στη ρίζα του.

Με σφίξιμο στο στήθος είπα «Σας ευχαριστώ, αμά είμαι ακόμα μαθήτρια. Δεν επιτρέπεται στο σχολείο μας να αρραβωνιαστούμε».

«Θα σας περιμένω» είπε.

Bekle ήθελα να τον πω. Περιμένε. Δυνατά όμως είπα «Με συγχωρείτε. Δεν έχω σκεφτεί τον γάμο».

«Θέλετε χρόνο να το σκεφτείτε;».

Αν το σκεφτούμωνα, οι δικοί μου θα με κόβανε ψιλές φέτες σαν παστουρμά.

«Όχι» είπα. «Σας ευχαριστώ».

Ο Φικρέτης χαμήλωσε το βλέμμα του. «Συγγνώμη. Σας ανησύχησα». Με χαιρέτησε και έφυγε. Ακόμα θυμούμαι τη ράχη του κοτλέ ζακέτου, που με φαινότανε ζεστό για τον καιρό εκείνο. Ίσως το χρειαζούντανε για να αντιμετωπίσει την κρυάδα τη δική μου.

Στάθηκα εκεί κάτω από τον ίσκιο της κουρεμένης ψευδοακακίας για μερικά λεπτά. Να πω όλη την αλήθεια, ένα κομμάτι της Αθηνάς μπορεί ακόμα να στέκεται κάτω από το δέντρο αυτό, παρόλο που κόπηκε και γένηκε στάχτη πριν από δεκαετίες. Καμία χαμένη ευκαιρία δεν λυπούμαι όσο αυτή την πρόταση του Φικρέτη, την πιο ευθεία, την πιο pure κίνηση που δέχτηκα σε όλη μου τη ζωή. Δέκα οκτώ χρονώ ήτανε ο Φικρέτης, αλλά τίμιος και σωστός.

Για μένα, *garacak bir şey yok: nothing to do*.

Εσύ, μανίτσα μου, πάρε μάθημα από το δικό μου λάθος. Πρέπει να είσαι τόσο γρήγορη στο ναι σου όπως στο όχι σου. Κανένας δρόμος δεν είναι στρωμένος με χρυσές λίρες. Πάντως, αν έχεις την τύχη να εύρεις μάλαμα, όπου και να είναι, σε όποια μορφή και να είναι, όποτε είναι, χώσ' το στην τσέπη σου και ξέχνα όλους τους δρόμους που έχεις διειλερωμένους και βεβηλωμένους.

